

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Біди Олени Анатоліївни на дисертацію **МОЗУЛЬ ІРИНИ ВІКТОРІВНИ «Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності»**, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми. Зміни, що постали перед людством у ХХІ столітті, пов'язані насамперед із глобальною перебудовою економічної, політичної та соціокультурної сфер і потребують постановки принципово нових цілей в усіх сферах суспільного життя. Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору, кардинальні зміни на ринку праці потребують перегляду традиційних підходів до підготовки фахівців у вищій школі та моніторингу ефективності здійснюваних заходів. У контексті Болонського процесу підвищення якості освіти розглядатися як стратегічна мета вищої школи.

В умовах життєдіяльності сучасного суспільства пред'являються підвищені вимоги до професійних вмінь майбутніх фахівців. Цим пояснюється потреба у науковій і практичній розробці проблем підготовки і розстановки кадрів, що працюють в різних сферах життя. Отже, Україна відкриває широкі перспективи для фахівців різних напрямів, натомість потребує високого рівня професіоналізму фахівця.

Тому, досліджувана Мозуль Іриною Вікторівною проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності – є досить важливою і актуальною в процесі реформування сучасної системи освіти.

Дисертація відповідає тематиці наукової роботи кафедри теорії і методики початкової освіти Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Тему дисертації затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти НАПН України (протокол № 9/5 від 26 жовтня 2015 р).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертантом і в цілому не викликає сумніву.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка презентована вступом, 3-ма розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, списком використаних джерел (276 найменувань, з них іноземною мовою – 13), додатками.

Загальний обсяг дисертації становить 294 сторінки, обсяг основного тексту – 192 сторінки. Робота містить 18 таблиць і 4 рисунки.

Зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками є наукові висновки.

Ірина Вікторівна на високому науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету, завдання, методи дослідження.

Не викликає сумніву чітка структура дисертації, усі частини якої спрямовані на досягнення поставленої мети. План роботи логічний і послідовний, простежує проблему підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження і його висновків обумовлені теоретико-методологічними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку.

Відповідно до мети дисертаційної роботи визначено її завдання, для реалізації яких автором проаналізовано значний масив наукової, навчально-методичної літератури. Принагідно відзначити вміння автора узагальнювати й систематизувати дослідницький матеріал. Вражає фактологічна насиченість змісту дисертації, побудованій на потужній джерельній базі.

Об'єкт і предмет дослідження адекватні меті та завданням роботи.

Дисертацію презентує високий рівень наукової новизни, де автором уперше

– теоретично обґрунтовано методику підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності, яка охоплює мету, зміст і структуру підготовки, методи і засоби навчання, форми організації навчальної діяльності студентів у процесі цілеспрямованої підготовки здобувачів вищої освіти на бакалаврському рівні до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності; виявлено педагогічні умови підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності; розкрито сутність поняття готовності майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності як особистісної якості, що проявляється у взаємодії мотиваційного, змістового, процесуального, комунікативного компонентів і може досягати елементарного, середнього та високого рівнів сформованості.

Знанневий компонент професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи *удосконалено* за рахунок розроблення змісту дисципліни «Навчання природознавства в сучасній початковій школі», а процесуальний – завданнями, спрямованими на формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності.

Подальшого розвитку набула ідея професійно орієнтованого навчання майбутніх учителів початкової школи за рахунок комплексного використання інтерактивних методів на заняттях з дисциплін «Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» і «Навчання природознавства в сучасній початковій школі».

Практичне значення одержаних результатів визначається удосконаленням підготовки майбутніх учителів початкової школи у

педагогічних закладах вищої освіти на бакалаврському рівні за рахунок упровадження в освітній процес навчальної дисципліни «Навчання природознавства в сучасній початковій школі», у якій розкрито актуальні наукові і практичні аспекти викладання природознавства в початковій освіті та «Словника-довідника з природознавства», який сприяє поліпшенню засвоєння природознавчої термінології студентами та поглибленню їхніх знань із природознавства.

Вірогідність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій.

Вірогідність одержаних автором наукових результатів не викликає сумніву, оскільки вони цілком адекватні суті та конкретним завданням дослідження, досягнуті завдяки системному використанню комплексу взаємопов'язаних дослідницьких методів і ґрунтовній джерельній базі. Одержані дисертантом результати достатньо переконливо представлено у висновках до розділів та загальних висновках, які відповідають найважливішим положенням рецензованого дослідження та поставленій меті.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, а 20 публікацій автора з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації, праці цілком відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, і свідчать про професійну зрілість автора.

Шляхом наукового узагальнення автором розкрито сутність предметної природознавчої компетентності молодшого школяра; проаналізовано нормативні документи та навчально-методичне забезпечення освітнього процесу закладів вищої освіти щодо підготовки майбутніх учителів до формування предметної природознавчої компетентності, з'ясовано сутність готовності вчителя до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності, визначено критерії та рівні її сформованості.

Висвітлено загальну методику проведення дослідження; здійснено аналіз практичного стану підготовки студентів до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності та наведено результати констатувального етапу педагогічного експерименту; описано виявлені педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкових класів й обґрунтовано методику підготовки майбутніх учителів до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності.

Описано організацію та перебіг пошукового і формувального етапів педагогічного експерименту, під час яких перевірялася результативність запропонованої методики, наведено результати аналізу одержаних даних. Цінним є те, що порівняльний аналіз результатів, отриманих у процесі

експериментальної роботи, підтвердив ефективність упровадженої методики підготовки майбутніх учителів до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності.

Виклад матеріалу в науковій роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вміле апелювання фактами. Таким чином, можна з впевненістю сказати, що автор дослідження має нестандартне мислення і вміє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити самостійні висновки.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

Високо оцінюючи дисертацію, вважаємо за доцільне висловити окремі міркування, що виникли в процесі рецензування роботи й вимагають окремих уточнень і пояснень.

1. Дисертантом теоретично обґрунтовано методику підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності, яка охоплює мету, зміст і структуру підготовки, методи і засоби навчання, форми організації навчальної діяльності студентів у процесі цілеспрямованої підготовки здобувачів вищої освіти на бакалаврському рівні до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності. Добре було б даний аспект представити у вигляді моделі.

2. Вважаємо, що зміст роботи значно поліпшився б, за умови більш детального висвітлення європейського досвіду підготовки майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності. Варто було б передбачити такий напрям дослідження серед перспектив наукових пошуків автора.

3. У додатках бажано було б розмістити не лише анкети, а й коротку інструкцію до обробки отриманих на їх основі даних.

4. Для роботи подекуди характерна описовість, фрагментарність. Дисертаційна робота місцями переобтяжена складними синтаксичними конструкціями, що утруднює розуміння тексту, а також у роботі зустрічаються технічні огріхи.

5. У додатках бажано було б представити більше навчально-методичних матеріалів, які були підготовлені здобувачем та використані у процесі експерименту.

6. На нашу думку, вимагає більш детального розгляду реалізація педагогічних умов, визначених для забезпечення підготовки майбутнього вчителя початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності.

Водночас вважаємо, що вказані зауваження та побажання мають дискусійний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дослідження Мозуль Ірини Вікторівни.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів»

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Мозуль Ірини Вікторівни «Підготовка майбутніх учителів початкової школи до формування у молодших школярів предметної природознавчої компетентності» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомe теоретичне й прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ за № 656 від 19.08.2015 р. та за № 1159 від 30.12.2015 р.), а її автор – Мозуль Ірина Вікторівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
кафедри початкової освіти Черкаського
національного університету
імені Богдана Хмельницького

О. А. Біда

Підпис О.А. Біди завіряю.

Учений секретар Черкаського національного
університету імені
Богдана Хмельницького, кандидат
економічних наук, доцент

Н. О. Андрусяк